

Védőerdőövezetek és mezővédő erdősávok telepítése a Bolgár Népköztársaságban

FEKETE GYULA

fásítási előadó

A bulgáriai Dobrudzsában a talajvédelem és a mezőgazdasági termelés biztonságosabbá tétele érdekében kerekén 3200 ha védőerdőövezetet létesítenek és megkezdtek termelőszövetkezetek és állami gazdaságok területén a mezővédő erdősávok telepítését is.

A védőerdőövezeteket a „Zemusztrój“ által készített terv szerint telepítik. A termelőszövetkezetek és állami gazdaságok területén a mezővédő erdősávokat az üzembenbelüli földrendezéssel egyidejűleg tervezik meg és meghatározzák a telepítendő fafajokat is.

Az Erdő f. évi júniusi számában ismertettem a védőerdőövezetek és mezővédő erdősávok tervezési módszereit, most a telepítés egyes kérdéseit tárgyalom.

A védőerdőövezetek telepítéséhez a lejtviszonyoktól függően teljes vagy részleges talajelőkészítést végeznek. Sík és 5° -nál nem meredekebb lankás területeken a talajelőkészítés legeredményesebb módszerének a fekete ugarolást tartják és széles körben ezt is alkalmazzák. A gabonafélék betakarítása után tárcsás tarlóhántást, majd 15—20 nap múlva előhántós ekével mélyszántást végeznek. Az előhántás 10—12 cm, a szántás 30 cm mély. A tél folyamán az erdőövezetek, illetve erdősávok helyén napraforgó- vagy tengeriszárakból mesterséges hófogókat létesítenek. Tavasszal a porhanyós, homokos talajt fafogásolóval, a kötött, agyagos, szerkezet nélküli talajokat boronálással egyengetik el a barázdákra 45° -os szögben. A nyár folyamán a területet ugarolással gyommentesen tartják, majd ültetés előtt 35—40 cm mélyen megszántják.

Kapásnövények után a talajelőkészítést tavasszal előhántós ekével 35—40 cm mély szántással kezdik, nyáron pedig fekete ugarként tartják a talajt, ősszel a telepítés megkezdése előtt ismét mélyszántást végeznek.

A gyepes, füves területeket erdősítés alá 7—10 cm mély gyeptöréssel, majd ezután 10—15 nap múlva 30—40 cm mélyszántással készítik elő. A telepítés előtt csak boronálnak, úgy mint a szántóföldi területeken.

Lejtősebb területeken, ahol teljes talajművelés már nem lehetséges, de szántani még lehet, a szintvonalak irányában sávosszántással készítik elő a talajt a lejtviszonyoktól függően 40—120 cm (4—6 barázda) szélességben.

Ahol szántani már nem lehet, ott a talajt kézierővel foltokban művelik meg. A foltokat (ugróárkokat) sakktablaszerűen helyezik el. Méretük és egymástól való távolságuk a lejtviszonyoktól függően változik.

0° — 15° lejtésű terepen az árkok 1×1 vagy 2×1 m méretűek. Sortávolság az árkok hosszanti tengelye között 1,5 m, az árkok szélei közötti távolság 1 m.

15° — 30° lejtésű terepen az árkok mérete $1 \times 0,7$ m, a sortávolság 1,5—2 m, az árkok közötti távolság 1 m.

30° — 45° lejtésű terepen az árkok méretei $1 \times 0,5$ m, a sortávolság 2—3 m, az árkok közötti távolság itt is 1 m.

Az árkokba 3—5 csemetét ültetnek soronként váltakozóan főfa-cserje a következő sorba mellékfa-cserje elegyítéssel. Így az elegyarány főfa 25%, mellékfa 25%, cserje 50%.

Tavaszi erdősítésekhez lejtős területeken is az előző év őszén végzik el a talajelőkészítést, az őszi erdősítésekhez pedig legkésőbb szeptemberig. Különös gondot fordítanak arra, hogy azonos hajlású terepen az ugróárkok mérete egyforma legyen, ezért az árkok kijelöléséhez minden talajelőkészítő brigád megfelelő méretű fa-keretet használ. Az árkokat 30—35 cm mélyen ássák fel, utána a hegy felé lejtéssel egyengetik el.

A védőerdőövezetekben sík vagy lankás területeken, ahol teljes talajművelés történt, a fafajokat erdősávszerű elegyítéssel telepítik. A védőerdőövezetek szélessége a terepviszonyoktól függően 20—100 méter.

Szuha-völgyi erdősáv-típusok:

1. sor: cserje 0,75 m csemete távolságra: olajfűz, csipke, fagyal.
2. sor: előzótól 0,75 m távolságra: olajfűz, csipke, fagyal, cserje váltakozva vadkörte, hárs, mezei juhar, tatárjuhar mellék-fákkal;
3. sor: főfa az előző sortól 1,5 m távolságra: tölgy, cser, gledicsia váltakozva cserjével: cserszömörce, mogoró, ámorfa, kecskerágó, som;
4. sor: mellékfa, cserje mint a második sorban;
5. sor: mint a harmadik sor és így tovább;
záró sorok: mellékfa, cserje és cserjesor mint a 2. és 1. sorban.

A dunamenti erdőövezet átlagos szélessége 200—300 méter, ebből az erdősáv az övezet két szélén 70—70 méter széles, az erdősávok között szőlőt, gyümölcsöst telepítenek.

Dunamenti erdősáv típusok: főfa: gledicsia; mellékfa: sajmeggy; cserje: ámorfa.

Meredekebb oldalon: főfa: kocsányos tölgy, gledicsia; mellékfa: ezüsthárs, eper; cserje: olajfűz, cserszömörce, ámorfa.

Az erdősávok elegyítése:

1. sor: egyetlen cserjesor;
2. sor: mellékfa: eper, sajmeggy, hárs;
3. sor: cserjesor;
4. sor: főfa: kocsányos tölgy, gledicsia;
5. sor: cserjesor;
6. sor: mellékfa és így tovább;
záró sorok mint 2. és 1. sor.

Más típus:

1. sor: olajfűz;
2. sor: olajfűz; mezei juhar, olajfűz;
3. sor: ezüsthárs;
4. sor: cserszömörce;
5. sor: kocsányos tölgy;
6. sor: tatárjuhar;
7. sor: mezei juhar;
8. sor: cserszömörce;
9. sor: kocsányos tölgy és így tovább
záró sorok mint 2. és 1. sor.

Az *aszályelleni erdőövezet* átlagos szélessége 70 m, amelynek két szélén 18—18 méterre erdősávot, a közepén pedig gyümölcsöst létesítenek. Itt három erdősáv-típust telepítenek:

1. típus: főfa: kocsányos tölgy; mellékfa: mezei juhar, vadkörte; cserje: tatárjuhar, cserszömörce.
2. típus: főfa: magas kőris, gledicsia; mellékfa: eper, mezei juhar; cserje: fagyal, olajfűz.
3. típus: főfa: gledicsia; mellékfa: mezei juhar, eper; cserje: olajfűz, cserszömörce.

Főfák: kocsányos tölgy, gledicsia, vénic szil, magaskőris, nemes dió, celtisz (ez utóbbit csak erodált vagy erozióra hajlamos területen telepítik).

Mellékfák: vadkörte, eper, sajmeggy, hárs.

Cserjék: ámorfa, cserszömörce, kecskerágó, tatárjuhar, mogoró.

Különleges elegyítésű a Szilisztra-Kolarovgrad főútmenti hófogó erdősáv. Ennél a főcél a hó megfogása, ezért sűrűbb, tömöttek erdősávot telepítettek. Az erdősáv átlagos szélessége 11 sor. A sorok távolsága 1 m, csemetetávolság alacsony cserjéknél 0,3 m, alacsony mellékfáknál (magas cserjéknél) 0,5 m, mellékfa és főfáknál 1 m. A 4. sortól a főfák, mellékfák és cserjék 3-as kötésben vannak elhelyezve. Az erdőövezetet az utak a szélirányba eső oldalán helyezték el úgy, hogy a 11. sor az út szélétől 10 m távolságra van.

A hófogó erdősáv típus:

- 1—2. sor: alacsony cserje: vadrózsa, olajfűz;
3. sor: magas cserje: vadkörte;
4. sor: mellékfa: ezüsthárs;
5. sor: főfa: kocsányos tölgy, gledicsia, magas kőris;
6. sor: cserje: cserszömörce, ámorfa, mogoró;
7. sor: főfa, mellékfa: kocsányos tölgy, hárs, vörös tölgy, hárs;
8. sor: cserje: ámorfa, cserszömörce;
9. sor: főfa, mellékfa, cserje: dió, vadkörte, cserszömörce, dió;
10. sor: mellékfa, cserje: cserezsnye, mogoró, barack, som;
11. sor: dízcserje: orgona, spirea, ámorfa.

A termelőszövetkezetek egyszerű, általában 11 soros erdősávokat telepítenek, helyenként a szélső sorban gyümölcsfával.

Tölgy erdősáv-típus:

A két szélső sorban cserje, majd soronként váltakozva elegyetlen tölgy- és mellékfa cserjével elegyítve.

Dió erdősáv-típus:

A szélső sorokban gyümölcsfa 3 tő cserje, ezek mellett a 2. és 10. sorban 3 tő cserje, dió, a következő sorokban mellékfa cserje sor és elegyetlen tölgy sor váltakozva.

Gyorsannövő erdősáv-típus:

A szélső sorokban cserje, a 2. és 10. sorban gyorsannövő fafaj (nyár), ezt követően mellékfa cserjesor és elegyetlen tölgy sor váltakozva.

A sortávolság ezeknél az erdősávoknál is 1,5 m, a csemetetávolság 0,75-től 1 m, nyárféléknél 3—4 m.

Mind a védőerdővezetkeknél, mind a mezővédő erdősávoknál a telepítéseket kézzel vagy csemeteültető gépekkel végzik. Kiterjedten alkalmazzák a Koleszov-féle ültetővasat. A csemeteültető gépek közül a nálunk is ismeretes SzLCs-1 gépen kívül az SzLN-1 Nedaszkovszky-félét is alkalmazzák. Ez nedves talajon is használható tárcsás ekével felszerelt gép, egy sort automatikusan ültet. Két munkás szolgálja ki, akik a facsemetékét futószalagra helyezik. A gépet különböző csemetetávolságú ültetésre lehet beállítani.

A csemeteültetésen kívül magvetéssel is telepítenek, főként a nagy magvakat.

A védőerdővezetkek és mezővédő erdősávok ápolására nagy gondot fordítanak. A kapálást kézzel vagy géppel végzik.

Ahol lehet, mezőgazdasági köztesművelést alkalmaznak. Köztes növényként a szokásos kukoricán, burgonyán és répán kívül dinnyét is ültetnek. Ez utóbbit azért tartják jónak, mert trágyázást és gondos talajmunkát kíván.

A termelőszövetkezetekben a növénytermelő brigádokban külön erdőtelepítő munkáscsapatot szerveznek. Írásban rögzítik a munkáscsapat feladatát és az erdőtelepítési tervet felbontják a munkáscsapat egyes dolgozóira. Minden egyes tag felelős a telepítés végrehajtásáért és gondozásáért. A munkáscsapat számszerű összetételét a járási erdészeti szervek (agroleszomeliorációs előadó) állapítják meg. Az erdőtelepítő munkáscsapat részére a termelőszövetkezetnek biztosítania kell a szükséges fogatokat és szerszámokat. Az erdőtelepítő munkáscsapatot csoportvezető irányítja, akit a telepítés és ápolás szakszerű végrehajtására külön erre a célra szervezett szaktanfolyamokon oktatnak ki. A munkáscsapat-vezető oktatását az erdészeti szervek szervezik meg.

Az országos védőerdővezetkek telepítése az állami erdőgazdaságok feladata.

A védőerdővezetkek és erdősávok telepítésére szükséges csemetékét az állami erdőgazdaságok jól felszerelt csemetekertekben termelik meg.

Minden csemetekerttről üzemtervet készítenek, ez 5—10 éves termelési tervet foglal magában. Az üzemtervhez felméri a csemetekert területét, talajtani és meliorációs vizsgálatokat végeznek, egyben tanulmányozzák a csemetekert környékének növénykórtani és rovarügyi adottságait és ennek figyelembevételével tervezik meg a szükséges növényvédelmi intézkedéseket.

Nagy gondot fordítanak a magok ellenőrzésére és kezelésére. Csemetekerti vetéshez csak a Vetőmagellenőrző Intézet által megvizsgált és bizonylatával ellátott magvakat használják fel (kivételesen csak a szil- és nyármagvak). Fenyőfélék magvainak minőségét a magpergető telepen is megállapíthatják, ha megfelelő laboratóriumok (vizsgálati eszközök) helyben rendelkezésre állanak.

A bolgár erdészek szovjet módszerek alapján részletes utasítást dolgoztak ki az átfekvő magvak kezelésére (rétegelésre). Legtöbb csemetekertben a magvak ládáiban történő rétegelésre külön épület szolgál, amelyben az előcsíráztató helyiség a talajszintnél 1 m-rel mélyebben fekszik. Itt helyezik el a 80×40×35 méretű előcsíráztató ládákat emeletes állványokon.

A Bolgár Kommunista Párt és a kormány felismerte, hogy az erdőtelepítéseknek mennyire fontos szerepük van a talajpusztulás megakadályozásában és a talajerő fenntartásában. A talajvédő erdőtelepítések megtervezésére mozgósították a tudományos intézetek és minisztériumok egész sorát és a legkiválóbb szakembereket. A védőerdőtelepítések és kopárfásításokhoz alapos, mindenre kiterjedő és a

népgazdaság érdekeinek megfelelő terveket készítettek. Ezek a tervek nem elméletiek, hanem részletes, pontos gyakorlati utasításokat tartalmaznak, egyszóval alapul szolgálnak a tervek gyakorlati végrehajtásához.

A multbani erdőpusztítás és a féktelen legeltetés, ha nem is bulgáriai méretekben, népgazdaságunkra is súlyos örökséget hagyott. Mintegy 210 000 hektár kopár futóhomokos terület vár beerdősítésre, de e mellett jelentős az a talajvédő fásítási feladat is, amit a mezőgazdasági területek védelme érdekében állami gazdaságok, termelőszövetkezetek területén és nem utolsósorban az egyénileg dolgozó parasztok földjein létesített telepítésekkel kell megoldani. A legelőkön is tervszerű fásításokat kell létesíteni a fűtermés növelésére és a talajpusztulás további megakadályozása érdekében.

Az erdőgazdasági fejlesztési határozatunk döntő lépés ezen az úton. A határozat értelmében létesítendő fásítások azonban csak akkor fogják beváltani a hozzá fűzött reményeket, ha a bolgár példa nyomán egy-egy völgyrendszerre, vízgyűjtő területre olyan fásítási terveket készítünk, amelyek összefüggően biztosítják a talajvédelmet. Ehhez meg kell állapítani, hogy egy-egy talajvédelmi szempontból zárt területen az állami gazdaságoknak, termelőszövetkezeteknek, legeltetési bizottságoknak és a dolgozó parasztoknak is hol, mennyi fásítást kell létesíteni. Ezek a tervek az erdőnkívüli fásítás keretében megvalósíthatók. A dolgozó parasztok is bizonyára szívesen veszik majd az erdőgazdaságok ilyen irányú javaslatait, hiszen a fásításokhoz ingyen csemetejuttatásban és szaktanácsban részesülnek.

A megvalósítás sikerének titka az egyszerű tervezés, a helyes fafaj-megválasztás és a szakszerű agrotechnikai előírás. Ilyen módszerekkel érték el a bolgárok is jó eredményeket a talajvédő fásításoknál.

Az eddigi komplex távlati tervek helyett — amelyek a végrehajtás lehetőségét nem vették figyelembe — készítsünk a mai birtokviszonyokhoz alkalmazkodó fásítási terveket. A végrehajtás is sikeresebb lesz, ha figyelembe vesszük a fásítók adottságait. Ne adjunk a termelőszövetkezeteknek, legeltetési bizottságoknak bonyolult erdősávtípusokat, ebben is kövessük a bolgár példát.

Kormánykitüntetést kapott Kutasy Viktor, Egyesületünk főtítkára

A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége keretében végzett kiváló munkája elismeréséül a Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Kutasy Viktor*nak, az Országos Erdészeti Egyesület főtítkárának a „SZOCIALISTA MUNKÁERT ÉRDEMÉREM“ kitüntetést adományozta.

Kutasy Viktor közel két esztendeje látja el az egyesületi főtítkári munkakörét olyan időszakban, amelyben az erdőgazdaság szervezetében végrehajtott változások az egyesületet csoportjainak megszervezésénél nehéz, de szép feladat elé állították. Nagy szerepe van abban, hogy a helyi csoportok az erdőgazdaságok túlnyomó többségének már hathatós támogatást tudnak biztosítani a termelés fejlesztéséhez. Munkájának méltó elismerése mind egyesületi, mind hivatali munkatársaiban osztatlan örömet keltett és a személyi érdemeken túl magának a társadalmi munkának megbecsülését látják benne.

